

Colossian civi, farto facto, Romam fugerat Onesimus servus, cumque in Paulum incidisset ab eo in fide eruditus, et Christi baptismate initatus, fidei, atque obsequii sui praelata dedit testimonia. Hunc paulo post remittendum ad herum Apostolus curavit cum litteris pro fuga veniam impetratur. Itaque scripsit Philemoni Paulus litteras amoris, et benevolentiae plenas, et suavitatem, atque injurie remissio nem spirantes, rogans precipue recipi Onesimum in vinculis à se genitus, non ut servum nequam, sed ut charissimum fratrem, pro quo ipsemet satisfactum spondet, eique conciliari, ac si se ipsum recipere. Epistolam Onesimoni tulit, et veniam Pauli rotogato facile exoravit. Ad Paulum deinde dimisssus tantum vincto praestitit officiorum, quantum quisque conjunctissimus prestaere potuisse. Cum ab Apostolo ad Colossenses missus ipse sit, qui epistolam ad eos perferret, visum Hieronymus est una protectione Colossas cùm ad herum, tūm ad sanctos, et fideles fratres litteras Pauli attulisse. Verum non placet interpretibus Hieronymi sententia. Primum enim Roma Colossas rediisse Onesimoni creditur cum Pauli litteris ad Philemonem; tum rursus Romanum missus a Philemono, ut Paulo in vinculis ministraret: deinde à Paulo datum comes Tychico novas litteras. Item in vinculis erat, vel saltem superinerūtē vinculus erat exemptus, sperans tamen quantocius restitutu sibi libertate ad eos redditum, cap. 10, v. 5: *Nam et vincitis compassi estis, sive ut significantius habent grecas exemplaria, καὶ γὰρ τοῖς δεσπόταις αὐτὸις ενεργεῖτε, νίκη μεσοὶ compassi estis.* Et cap. 15, v. 10: *Ampius autem deprecor vos hoc facere (scilicet aurore Dominum), quod celerius restituistis vobis. Rursus socium, et comitem habebat Timotheum, cum quo proficiet ad ipsos cogitabat, si properare ille quidem voluisse, ibid., v. 25: *Cognoscite fratrem nostrum Timothem dimissum; cum quo (si celerius venerit) video vos; atque nemini discipulorum Christi, nisi uni Paulo ista congruent; Pauli ergo epistola est. Profectò Pauli ingenium, institutum, scribendi ratio, color, modus docendi cum quibusdam quasi aculeis in legentum animo relicitus appetit in omni epistola fusi; maximè verò in ultimo capite ubi animum, conscientiamque suam testatur; orationes pro se fieri flagitiat, se proponendum ad eos venturum pollicetur; salutem muniat; diligenter mandat suis verbis alias salutari, que omnia solebat Paulus facere, cùm scriberet. Hæc verò si per se singula suu pondere tantum non mouent, ut Pauli epistolam credi cogant; omnia tamen coacervata efficiunt, quod volumus.**

Neque alterius yah nostrā Pauli epistola meminisse. S. Petrum cediderim, cùm epistole sue secundo cap. 5, v. 15, ait: *Sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datum sibi sapientiam scriptis vobis.* Enim verò quamvis Petrus hanc nominet ad quos epistolam secundam scribat, satis tamen significat, cap. 5, v. 4: *Hanc ecce vobis, charissimi, secundam scribo epistolam, ad eosdem mitti, quibus primam inscriperat.* Prima autem data erat Judeis, scilicet: *Electis dispersionis; Judeis ergo iterum scribens in memoriam res;*

ARTICULUS VII.

De Epistolâ B. Pauli Apostoli ad Hebreos.

Epistola ad Hebreos olim in Occidentalibus præcepit Ecclesiis cam non ubique obtinuit auctoritatem, quam reliqua Pauli epistola sibi comparantur. Iste enim in ecclesiasticis conventibus omnibus legi conseruerant; illam verò primo aliqui in ecclesiasticos cœtus non intulerunt, Apostolicò quippe nomine non inscriptam. Sunt etiamnum præterea, qui dubitate videntur, an verò Pauli sit, quamvis inter canonicas Scripturas ab illestitus referatur. Quonamodo duo haec agenda nobis sunt pro viribus, ut et Paulum epistola auctorem, et divinam esse scripturam defendamus; quorum prius si efficeremus, alterum consequi necesse est. De Hebreis, ad quos missa est epistola, et quibus assignari temporibus scriptio debeat, facilium erit constituere, si illa dua in antecessum acutioriter tractaverimus, quibus Lutherum, et cum eo sentientes hereticos incitare, atque erroris arguimus.

Paulum igitur ad Hebreos scripsisse, eti tacet veterum auctoritas, que nos tamen moverit maxime, atque impellit, ut credamus, ipsen litterae loquuntur. Scriptor siquidem ab Italìa litteram dedit ad Hebreos, quibus salutem dici fratum Italorum nomine, cap. 13, v. 24: *Salutem vos de Italia fratres.* Item in vinculis erat, vel saltem superinerūtē vinculus erat exemptus, sperans tamen quantocius restitutu sibi libertate ad eos redditum, cap. 10, v. 5: *Nam et vincitis compassi estis, sive ut significantius habent grecas exemplaria, καὶ γὰρ τοῖς δεσπόταις αὐτὸις ενεργεῖτε, νίκη μεσοὶ compassi estis.* Et cap. 15, v. 10: *Ampius autem deprecor vos hoc facere (scilicet aurore Dominum), quod celerius restituistis vobis. Rursus socium, et comitem habebat Timotheum, cum quo proficiet ad ipsos cogitabat, si properare ille quidem voluisse, ibid., v. 25: *Cognoscite fratrem nostrum Timothem dimissum; cum quo (si celerius venerit) video vos; atque nemini discipulorum Christi, nisi uni Paulo ista congruent; Pauli ergo epistola est. Profectò Pauli ingenium, institutum, scribendi ratio, color, modus docendi cum quibusdam quasi aculeis in legentum animo relicitus appetit in omni epistola fusi; maximè verò in ultimo capite ubi animum, conscientiamque suam testatur; orationes pro se fieri flagitiat, se proponendum ad eos venturum pollicetur; salutem muniat; diligenter mandat suis verbis alias salutari, que omnia solebat Paulus facere, cùm scriberet. Hæc verò si per se singula suu pondere tantum non mouent, ut Pauli epistolam credi cogant; omnia tamen coacervata efficiunt, quod volumus.**

Neque alterius yah nostrā Pauli epistola meminisse. S. Petrum cediderim, cùm epistole sue secundo cap. 5, v. 15, ait: *Sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datum sibi sapientiam scriptis vobis.* Enim verò quamvis Petrus hanc nominet ad quos epistolam secundam scribat, satis tamen significat, cap. 5, v. 4: *Hanc ecce vobis, charissimi, secundam scribo epistolam, ad eosdem mitti, quibus primam inscriperat.* Prima autem data erat Judeis, scilicet: *Electis dispersionis; Judeis ergo iterum scribens in memoriam res;*

PROLEG. PARS II. DE EPIST. B. PAULI AD HEBRÆOS.

vocat Petrus litteram, quam à Paulo accepterant. Quæ verò erit unquam ea Pauli epistola, nisi hac ad Hebreos fuerit, de quā disputamus? Perisse ne, dicent, hanc unam incuria eorum, quibus miserat? Sed cur illa intercederit sola, cùm ceteræ adhuc restent? Cur nemo veterum eam uspiam nominaverit, quam dicunt intercedisse? An malum epistolam illam à Petro commemorari, quam ad Romanos datam habemus, vel aliam quamlibet ex Paulinis de codem argumento compositam, in quo Petrus versabatur? Verum conjecturas veritati anteponere abscon est, et ineptum pertinaciter contendere, epistolam gentilibus olim populis ad Christi Ecclesiam traductis, vel singularibus viris missam diei à Petro ismet scriptam, ad quos ipse scriberet, idque Romā; cùm, quā de re sermo est in Petri littera, de cädem et Paulum dicere in suā ad Hebreos facile constare possit, si utramque conferamus. Sed non versemus diutius assumptum ab ipsa epistola momentum, atque ad Patrum testimonia, auctoritatem sumpsum Theodoretus.

Nam cùm non orthodoxi modò, verum etiam hæretici ab initio prejudicassent non alteri, quā apostoli Pauli tributu oportere ad Hebreos epistolam (Melchisedechiani siquidem, qui Melchisedechum Christo Iesu presertim dicebant; Cathari, Novatianorum soboles, qui omnem venia jamam Christianis peccantibus occulabant; Hieracite, qui Melchisedechum Sanctum esse Spiritum ignorantes asseverabant: imò verò et Ariani primi, ut Epiphanius dicit, heresis 55, 59, 67 et 69, epistola Pauli ad Hebreos abusus sunt, eamque in errorum suorum defensione traxerunt); recens verò Ariani epistolam ipsum novitatu sue contraria respuerent, Theodoretus novorum hominum arrogantium accusans praefatione Comment. in epist. ad Hebr. ait, ipsos debuisse saltem, si cetera negligebant, temporum diutinitatem et antiquitatem vereri, ac meminisse recitatam semper in Ecclesiis epistolam, ex quo relicta Ecclesiis sunt apostolica scripta; vel si id parvi facerent, ab Euseblio saltem Casiriensi, uno ex ipsorum principib⁹, et magistris non recederé, qui beatissimi Pauli epistolam esse confessus est, et antiquos omnes hanc de ed sententiam dixi habeuisse. Sed ne Græcorum Patrum omnium locos excrimalis prolixius, utā numeratione contentus magnum eorum agmen produco, qui hanc ad Hebreos epistolam in Paulinum numerum retulerunt. Dionysium Alexandrinum dico, et concilii Antiocheni Patres in epistolis ad Paulum Samosatenum; Alexandriae episcopum in litteris ad concilium Constantinopolitanum, Athanasiū in Synopsi; Cyrilum Hierosolymitanum, Catech. 4, Gregorium Nazianzenum in carmine de Can. Script., Gregorium Nyssenum, lib. de Hippost., Epiphanius, hæres. 76, concilii Laodicensi Patres, can. 59; Damascenum, lib. 4, cap. 48, omnes denique græcos scriptores, quos Hieronymus, epis. 129 ad Pardanum eo uno testimonio comprehendit: *Illiud nostris dicendum est, hanc epistolam, quae inscribitur ad Hebreos, non solum ab Ecclesiis Orientis, sed ab omnibus retrō Ecclesiis, et graci sermonis scriptoribus quasi Pauli apostoli suscipiant: Non enim sine causa vetere homines ut Pauli ipsam trādiderunt; ex quo perspicuum est à veteribus ad sua usque tempora eamdem epistolam Pauli creditam fuisse: quam perpetuam majorum in ea retinendā sententiā consensionem explicatiū in Psalmum 1, et constantiū predicat, postquam scripti nouissimos eā de re dubitate propter sublimitatem*

sermonis, qui in epistolā eluet, cùm tamen Paulus se imperium sermone profiteatur: *Sed ego dico sicut mihi à majoribus meis traditum est, quia manifestissime Pauli est, et semper antiqui maiores nostri ita iam ut Pauli epistolam accepterunt. His et Eusebius ipse, l. 5, cap. 5, subscripterat, qui aliorum placita colligit, à quo testimonium ad Arianorum confutationem opportune sumpsit Theodoretus.*

Nam cùm non orthodoxi modò, verum etiam hæretici ab initio prejudicassent non alteri, quā apostoli Pauli tributu oportere ad Hebreos epistolam (Melchisedechiani siquidem, qui Melchisedechum Christo Iesu presertim dicebant; Cathari, Novatianorum soboles, qui omnem venia jamam Christianis peccantibus occulabant; Hieracite, qui Melchisedechum Sanctum esse Spiritum ignorantes asseverabant: imò verò et Ariani primi, ut Epiphanius dicit, heresis 55, 59, 67 et 69, epistola Pauli ad Hebreos abusus sunt, eamque in errorum suorum defensione traxerunt); recens verò Ariani epistolam ipsum novitatu sue contraria respuerent, Theodoretus novorum hominum arrogantium accusans praefatione Comment. in epist. ad Hebr. ait, ipsos debuisse saltem, si cetera negligebant, temporum diutinitatem et antiquitatem vereri, ac meminisse recitatam semper in Ecclesiis epistolam, ex quo relicta Ecclesiis sunt apostolica scripta; vel si id parvi facerent, ab Euseblio saltem Casiriensi, uno ex ipsorum principib⁹, et magistris non recederé, qui beatissimi Pauli epistolam esse confessus est, et antiquos omnes hanc de ed sententiam dixi habeuisse. Sed ne Græcorum Patrum omnium locos excrimalis prolixius, utā numeratione contentus magnum eorum agmen produco, qui hanc ad Hebreos epistolam in Paulinum numerum retulerunt. Dionysium Alexandrinum dico, et concilii Antiocheni Patres in epistolis ad Paulum Samosatenum; Alexandriae episcopum in litteris ad concilium Constantinopolitanum, Athanasiū in Synopsi; Cyrilum Hierosolymitanum, Catech. 4, Gregorium Nazianzenum in carmine de Can. Script., Gregorium Nyssenum, lib. de Hippost., Epiphanius, hæres. 76, concilii Laodicensi Patres, can. 59; Damascenum, lib. 4, cap. 48, omnes denique græcos scriptores, quos Hieronymus, epis. 129 ad Pardanum eo uno testimonio comprehendit: *Illiud nostris dicendum est, hanc epistolam, quae inscribitur ad Hebreos, non solum ab Ecclesiis Orientis, sed ab omnibus retrō Ecclesiis, et graci sermonis scriptoribus quasi Pauli apostoli suscipiant: Non enim sine causa vetere homines ut Pauli ipsam trādiderunt; ex quo perspicuum est à veteribus ad sua usque tempora eamdem epistolam Pauli creditam fuisse: quam perpetuam majorum in ea retinendā sententiā consensionem explicatiū in Psalmum 1, et constantiū predicat, postquam scripti nouissimos eā de re dubitate propter sublimitatem*

Latinos verò priscos Patres res est paulo difficillior in manu sententiam conjungere, quorum aliqui Pauli epistolam esse non animadverterunt, alii à Pauli scriptis visi sunt separare. Verum de hæc Latinorum Patrum à Græcis discrepantia mox dictori sumus.

Profecto à IV seculo Latinis omnes Pauli epistolam agnoscunt, ut Hilarius, lib. 42 de Trinit., Ambrosius, lib. 2 de Caii, cap. 2, Hieronymus in allatā epistola ad Dardanum se latinam consuetudinem descrevit, et ad veterum scriptorum auctoritatem se conferre testatus, Augustinus, lib. 2 de Doctr. Christi, cap. 8; Rufinus in Symbolo; Innocentius I, in epist. 5 ad Exuperium, Gelasius I, in concilio Romano, Gregorius Magnus, et, ut brevius rem absolvam, Philastrius in catalogo hæresum, perinde heresos arguit, sive qui epistolam prorsus rejiciunt, sive qui Pauli esse negant. Horum Patronum omnium cùm Græcorum, tunc Latinorum tradicionem illud confirmat apurimè, non posse alterum quenquam epistole illius auctorem inventari preter unum Paulum, atque ad neminem ex aliorum numero, quibus illa à nonnullis adscribitur, nisi ad unum Paulum accommodari.

Enim verò quotquot ex veteribus de auctore epistole ad Hebreos, confidendo potius, quam consti-
tuendo scripserunt, ita ut Clementem Romanum, aut Lucam, aut Barnabam esse arbitrii sunt. Nam si qui fuerint preterea eā de sc̄ientiē; constat fuisse multo obscurores, et omnino contemnendā, eūjusmodi est, quā Tertulliano adjudicatur epistola; quā quidem nullā potest esse absurdior, cūm apud Patres Tertullianō antiquiores, ut Clementem Alexandrinum, jam epistole mentio sit, et Tertullianus ipse Barnabae esse putaverit, ut docet Hieronymus, libro de Viris illustrib⁹ in Piatō. Eodem in censu patet et eorum opinio, qui Marco epistolam inconsiderat trahunt, ut et Iosī aliquid dicere videantur. Stylus autem, et dictio eleganter, atque ornata, simillima, ut quibusdam videtur, Clementis Romani sermonum, effecti, ut ejusdem apostolice viri crederetur. Verum de oratione nunc non disputo, an Clementis sit, quācumq; ratio disponendi argumenta in ultraq; oratione admodum distet; illud, iudice Romani Clementis epistola non convenienter dici. Clemens in sūa epistola ad Corinthios multa vagè dispersit ex epistola ad Hebreos desumpta, ut Eusebius, lib. 5 Hist. Eccles. cap. 58, animadverterit; non igitur auctor est epistole ad Hebreos. Item quid Latine homini olim gentili fuisse relatum Hæbreis de veterum legis ceremoniis, et rituum mysteriis; significatio, infirmata, abrogata? Quid erat vel auctoritatis, vel conjunctio-
nis, et gratia Clementi cum Judæis, vel exercitationis in Mosaico institutis, ut sperare posset profuturum illis sermonem, qui interdum acrior est, et graves habens aculeos, aut se pro dignitate de tantā rerum sublimitate locuturum? Quomodo etiam potuissest is scribere: *Dilector vos hoc facere, quo celerius restituar vobis*, qui nunquam in Judea commoratus legitur, aut actam cum Judæis societatem habuisse, quemque, Romana Ecclesiæ episopus cūm esset, nec suos descrevere, neque in Judæam habitatum se transferre de-
cebat? Demum scriptissime antequam Romanæ ecclesiæ clavum teneret, a post aditam Romanam cathedralē? At privatum hominem, nullo officio clara tantum auctoritate vobis, tamque intima legis

penetraria non nisi expertissimo Judeo cognita expediti subiisse quis credat? Postea verò quām episcopatu fungeretur, ea dicere Judæis non potuissest, que dixit, modo constantiam, et fortitudinem commendans in perfervendis fratrum infidelium confundili, et rapinis, modo confirmans ac vexationes alacri animi Cliristi exemplo sustinendas. Ex his enim cognoscitur auctorem litteras dedisse, dum albus stolidus Hierosolymæ, atque in Palestina Judei in mala a falsis fratribus pertulerat; quod cum temporibus Pontificatus Clementis componi non potest, qui sive tertius, sive quartus a beato Petro fuerit, Ecclesiæ vi-
ginti circiter annis post Hierosolymorum vastationem gubernavit. Itaque persuasum nobis est Clementi epistolam ad Hebreos esse adjudicandam.

Eadem fermè ratio movet, ut Luce epistolam non esse putemus. Gentilis era proselytus, cui nihil congruebat minus, quam in disputando Judeos ex suis ipsorum ceremoniis in Christi lege, christianege legis officiis continuere interceteret. Græcani dicendi genere era attitus, cuius oratio non abundantabat hebraicis modis et figuris, summan hebraicarum consuetudinum, et mysticorum legis sensum peritam, quem auctor epistola ostendit, neque ex gentilium disciplinis deportaverat, neque in Judeorum scholis acquisierat. Quis ergo Luce ingenium, et manum in hac epistola se depredare prudens testetur? Nam si veterum testimonis duci Lucam auctorem defenserit, tolerandum quidem id esset; quidquid enim ille conscripsisset, id totum divino Spiritu animo, ac manu inexercitati etiam scriptoris regenti acceptum referetur; sed cīm̄ p̄sc̄l̄ duos tantum libros, Evangelii alterum, alterum Actorum, Luce tributum, nullus verò color, nulla species Lucam epistolam compositorem exhibeat, quid est, quod pro Luce tantopere debeatur? Hieronymus fortasse in eam sententiam quodam peritrix, cūm de Viris illustrib⁹ in Paulo, aut, a quibusdam Latinorum hanc epistolam Luce dici; sed neminem aut magne, aut parve auctoritatis Patrem id complarentur nominat. Qui autem stylus similissimum exagerant inter epistolam ad Hebreos, et Apostolorum acta, proptereaque ad Lucam perire utrumque opus arbitrantur, tūn multos habent contradicentes criticos eloquentia, ac stylis non incep-
tis estimatores; tūn ipsimet maiorem sermonis ordinatum, namorū sententiarum subtilitatem in epistola reperiri non diffitentur; adeo ut vel ipsi se valicare, et infirmo uti argumento sentiant. De Barnabae verò non admodum dissimilia urgamus. Barnabam neque in Italianum venisse, neque fuisse in vinculis ad ulis probatis auctoribus memorie proditum est; distat etiam longissimum eloquium Barnabae, si quidem vulgate epistole sub eius nomine auctor est, ab eloquio scribentis ad Hebreos; ille rusticorū est, impolitor, humilior; nobilior iste, grandior, disertor, nervosior. Nihil ex Barnabae vita, nihil ex ecclesiastica historiā, nihil ex epistola ipsa deponit potest, quod fidem conciliat conjectura, unde Barnabam Epistola ad Hebreos auctorem internosci penderet. Quocirca

et miramur Terfuanum confidenter adeo Barnabae epistolam appellasse, et, quo ex fonte illam suam sententiam hauserit, omnino ignoramus. Que cūm ita sint, restat, ut Paulo epistola confessio attribuatur; vel saltem nulla firmiter judicatio sit, quām quā Pauli epistola esse definitur.

Etsi non debere nunc esse prolixior in corum argumentis afferendis, atque infirmandis, qui Paulum epistolam ad Hebreos misisse non probant, si tamen, fuero, nemo agrè ferat; id enim rei gravitas postulat, et cūm multa opponant, que agent illustratione, mutis pariter est respondendum. Autem autem Pauli nomen preteriti in fronte litera, quod ceteris eius epistolis inscribitur; prætermitti et nomen, atque officium Apostoli, in quo vim magnam facere solebat, et fecisset hoc in loco majorem; style epistole sermonem Pauli esse dissimilimum, sive græcū, sive hebraicū scribere sumposisset; neque enim is potest habere potuit græca eloquentia ornamenta, quantis totum epistole corpus distinguuntur; neque hebraica oratio suppediet tantam argumentorum congeriem, quorum pars quedam à græce lingue propriate desumuntur; ergo Pauli non esse epistolam. Deinde Paulum hebraicum ad Hebreos scribentem usum fore veteris Testamenti locis à fonte hebraico petitum, non à græco rūto; auctore vero epistola a græcis codicibus quidquid veteris memoria è re sūa, semper derivassē. Item Paulum hebraicā doctrinā perissimum non potuisse, tam graviter hallucinari, ut hebraicum verbum Γηνῶ, quod *fædus*, pactum reddi debet inter duos veluti contrahentes sanctum, redere *testamentum* scriptum, scilicet ultimam mortuorū voluntatem declarans, quod morte intercedente testator confirmatur, ut capite 9 epist., v. 15, et seqq., auctor interpretetur. Addunt etiam apostolum Paulum à Deo ipso Evangelium didicisse, non ab homine, ut ipse ad Galatas scribens predicit; scriptoriem vero epistole Apostolis præceptoribus usum se dicere in cap. 2, v. 5, ubi de salute loquens ait: *Quis, cū ini-
tium acceptissime exarcat per Dominum ab eis, qui au-
diuerunt, in nos confirmata est.* Denique Paulum male olim acceptum Hierosolymis, hebraicū omnibus odiosissimum, paulo ante provocatione ad Cassarem ab insidiis hebraeorum ereptum, quis tam citè animalium mutasse credit, ut iterum ad Hebreos redire vellet, illuc se committere, atque illa scriberet: *Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum, cum que, si ce-
lerius venerit, videbo vos?* Non potest igitur Paulus à quoniam credi auctor epistola ad Hebreos.

Acedo ad singula, ut sic universa frangantur. Pretermisit Paulus suum epistole nomen apponere; tacevit et apostolicum officium sibi a Christo datum; saltem non dixit ab initio illis, ad quos scriberet, contra quām facere solet in epistolis reliquis; sed multa fuerint probables causæ, cur aliter hæc epistola faciendum Apostolus censurit, quas Cyrilus Alexandrinus, Hieronymus, Theodosius proferunt. Vel enim, ut supra dictum est, statim sine inscriptione illa nudam doctrinam exposuit, ne Hebreos univer-

sos emulatores adhuc legis à lectio retraherent, quo rum ipse, quod abrogatam esse totam legem veterem accrimè dispataret, gravissimam invidiam subiebat: vel fortasse arrogantis visus fuisse Paulus nomen sumum ponere, seque scriptor cum Christo Jesu quodammodo comparare, quoniam in capite tertio Christi *confessionis nostre Apostolū* nominavit: vel quā genitum, non Hebreorum erat Apostolus, nolet sibi apostolicam dignitatem tribuere, dum solos Hebreos offici admonebat. Scriptis præterea ut amicus ad amicos solatio eagent, non ut magister præceptorum datur, ut in epistola fine scriptum excusis dicit: *Rogo autem vos fratres, ut suffratis verbum solatiū.* Vel denique librum potius, quām epistolam scribere in animo habuerat, ut Estius, et Calmetus sc̄it animadverterit; libris verò auctor nomen suum non praetulit. Porro libello magis, quām littera verba illa conveniunt, illa nuperrim recitat̄ subiecta: *Etenim per scriptūs scripti vobis.* Car enim paucissimis diceret se scr̄p̄s̄, quām littera non soleat esse prolīxior? Libellum ergo conficeret maluit, qui certè videri potuissest præ argumenti amplitudine brevior. Ceterum minor tam infirmum argumentum opponi a Lotheris, ac si non nisi enī nominis præannotatione auctor epistola cognosceretur. Irrisi jam, quicunque scripsit Hieronymi nomine præfactionem in hanc B. Pauli epistolam, istud argumentū genus, inde concludens nullius scriptoris fore epistolam, que nullius nomine gerit, si utique verum sit ex solo prescripto nomine de operis auctore judicari. Et in prima Joannis epistola deest dicti illius discipuli nomen; nemo tamen epistolam Joanni adjudicat; contra verò littera ad Laodicenses, tercia ad Corinthios, tercia pariter ad Thessalonicenses olim apostoli Pauli nomen prætulerunt, ut et pluri Thomas, Bartholomaei, Jacobi Evangeliae, que non obtinuerunt apud illas Ecclesiæ auctoritatem.

A stili dissimilitudine petuum argumentum dissolvit, non posse videtur, nisi prius alterum expediatur, quā lingua usus Apostolus sit ad scribendum, quod cū involutum sit, et in gravi controversiā positum, efficit, ut juxta varias Patrum, atque interpretum opiniones respondeatur. Itaque sunt, qui dicunt Apóstolum hebraicā propriā oratione ad Hebreos locutum, quā valebat plurimum, gravioriū idicrō, copiōsiorē, ornatiōrem ceteris suis esse epistolis græco, alieno veluti idiomatico, a se conscripsit; sed quin nullam Pauli hebraicā scripturam habeamus, unde quanta esset in eo eloquentie hebraice vis, et copia judicetur, et cum qui orationem epistole ad Hebreos conferamus; tum verò eloquentiam græcam tota hec epistola sapient, nusquam autem exemplaria hebraica illis sibi visa meminerit, placere omnino hec responsio non potest. Inquirendus diligenter præterea esset, an Paulus, qui Tharsi celeberrima Cilicie metropoli natus erat, ubi græci sermonis scientia augeri facilime potuit, quique erat in poetaria lectione versatissimus, plus hebraicas, quām græcas litteras didicisset.

Alii parum à priore hác sententiâ distantes hebraicè compositum quidem esse putant, quippe hominius hebrei ad Hebreos scribentis; at Lucam, vel Clemensem, Apostolo à græcis litteris instructiores, illustris in græcum translatisse, hancque esse causam, quare ampliorem, atque expeditiorem esse styli quicquicq[ue] sicut. Si Clemens Alexandrinus, Eusebius, Hieronymus crediderint, qui multos habére comprobatores. Verum parum nupta dicta, parum que consequuntur, istorum Patrum sententiā dubiam faciunt. A nemine nisi veterum, qui cā de r. certior esset, acciperent hebreanicā fuisse primum epistola scripturam; sed conjectando illis visum est id colligi ex persona cūm scriptoris, tunc eorum, ad quos scribelabatur. Illorum vero conjecturas haec ratio infirmat; scilicet minus frequenter esse epistolam hebreicā dicendi modis, quo inserviisset hebreicus scriptor; item Petrum, Jacobum, Joannem omnes ex Hebreico genere ad homines gentilē sive litteras græcas dedisse; tūn hebreanicā linguā, quām Clemente ignoraret, minus rectē dici eum ex hebreicis in græcas litteras traduxisse, ut alii preterirem.

Tertii dum funditus lingue genus investigant, quo edita epistola est, putant autographum grecum lingua à Paulo conscripum vel solo sponso in eius scriptione diligentius incumbente, vel collatis cum Luçā, aut Clemente studiis, quorum opera in scribendo adjuvatur, ut si facere solent, qui in re quidam gravioris momenti, eis ipsi per se valere possent, adhibent tamem socios omnium iudicio exercitatores. Quare enim, aiunt, grece scriptam litteram autographam negamus, quia ita graecum colorem habet nitidum, nativum, non vi expressum, non fuscatum, non illatum, qualis affunditur scriptis ex aliena lingua traductis? Cur primigenium grecam scripturam non existimemus, ex qua argumenta pendent id maxime comprobantia, quod assumptum est, quim vix ultum pondus, aut rubor haberent, si hebreis verbis suscepta fuisset questionis tractari? Nihil omnino est, quod compellat primam orationis texturam hebreicam dici, nihil quod graecam esse non potuisse demonstret; grecos ergo fidemate compositam epistolam ab Hebreos non temere credimus. Quid si id semel efficeremus, verendum non est, ne hæc de causa Pauli opus non esse videatur.

Paulus enim graviore sibi proposito argumento ad expediendum, in quo expatiari ipse maximè potuisse, ejusque disputandi vis, et copia elucere, quodque oratione dicendi genus desiderabat, eloquentior esse debuit, quam in exercitus scriptis suis solitum, locutione nobiliori uti, et disertissimam, quoad ferrent vires, orationem habere; ad eos etiam quām scriberet, quos et magis disciplinis instructos, et ingenio magis acries esse sciebat, extulit sese, majore adhuc diligenter, atque orationis ornamenta conquisiuit. An non videamus scriptores pro rerum varietate stylum mutare, et sublimiori subtilius rebus optare sermonem? Quin dispar videtur auctor Pentateuchi auctor libri Jobi? Moses tamen creditur utrumque libram

pus legem servaret; cumque hujuscet paci typus
esset fidelis, quod cum adjunctione eadem Deus cum
Israëlis pepigerat non absimilibus ceremoniis,
et exemplum, et testimonium ex Mosis verbis de
promisit. Solebant enim Hebrei, et praecepit ex Pha-
riscorum secūta, quæ Christi, et Apostolorum atque
jam prævaluerat, ex veteris Testamēti figuris, ut
olim monimous, quis futurus esset Messias, quid
facturus, orali, ut aiebant, tantum cognitis colla-
gere, quamvis se p̄ subtilioribus disquisitionib⁹ vir-
totam legis experient, quemadmodum Christus e
verbis se p̄ castigat. Eodem contra ipsos argumento
processit Paulus, atque ex pacti figurā novum pactum
et testamentum deduxit validissimè iisdem doctrinā
us, quas Hebrei adoptaverant, atque in scholas in-
vexerant. Nam etsi in veteris pacti confirmatione
nullius testatoris mors intercesserit, tamen cù
terrena hereditates promitteretur regni celorum in
novo promissi figura, et victimarum mors Christi
mortis typus intervenieret, recēssim⁹ Paulus Christi
testatoris mortem intercedere debuisse probavit
ut pactum ab eo initum consequentia hereditatis
ipso denuo paciente, ac testante mortuo, ratu-
ficeret.

Ex hac à typō, et figurā ad veritatem, atque ad rem significatū transitionē sap̄e à Paulo facta ali⁹ explicant loci, qui contorti, et violenter pertractati id efficiendū videntur, quod ille sumperat. Ponatur exemplum in patrem quoque quinto capituli primi: *Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium; quoniam secundum litteram libri 2 Regum, cap. 7, v. 14, de Salomonē dictum non invit⁹ fatetur. Ponatur et in altero 15 vers., cap. 2: Ecce ego, et pueri mei, quos dedit mihi Deus;....; quod Isaías, cap. 8, de se, et filiis suis dixerat, atque horum simili; quos locos Paulus de Christo Jesu aeterno Dei filio, ejusque discipulis interpretat, et explicat. Cū enim tam Salomon, quān̄ Isaías Christi imaginem referunt; quān̄que in Isaiae filiis Apostoli, et discipuli significantur, idque non ignorantib⁹ Hebrei traditione docti, optimè Paulus, que de Salomonē, de Isaiae, de ceteris typis scripta apparetant, tradidit sensū sublimiori, et spiritualiore ad Christi Domini personam, quo et Hebreos ex suis ipsorummet doctrinæ præceptis aptius doceret, et res sublimissimas exponebat. Eam à Paulo sap̄e adhibuit disputanti rationemē nedum non reprehendunt Judai, sed probare solent, et admirari; cujus rei exemplum recente affert Richardus Simonius de his ipsa Pauli epistola scribens, cap. 21, Hist. crit. N. T. Quin enim ipse sermonibus collatis cum celebri quodam Rabbino in majorum suorum scientiā exercitato, ob oculos ei posuisset epistolam ad Hebreos, atque ille in silento secum ipsi intuens, perlegens, contrahens supercilia apostolicā orationem meditareret, subiugandū impetu erumpentes sap̄e in admirationem, et proper magnum totius orationis conceptum identidem clamantis Rabbinum auditiv. בְּקָרְבָּן מִכְּבָד, **מִכְּבָד**, hoc est, virum traditionis doctum, et sciēt doctrine generi, quam cabalā ipsi appellat.*

lant. Quo cognoscitur non modò veteris Testamenti locos in epistola ad Hebreos ad arbitrium non detorqueri ex ratione, quæ Paulum dedecet, verum etiam in eorum accommodazione sublimissimam scientiam mysticorum sensum apparere Paulus dignissimam.

Neque ex eo scriptore epistola Paulum non esse colligitor, quod auctor in capite secundo dictat salutem per Christum Dominum enrari ceptam, ab ille deinde, qui audiérunt, in nos confirmationem habuisse, si auctor dicere, Apostolos Christi auditores sibi viam salutis communístrasse, quod Paulo non congruit, qui doctrinam omnem suam ex ipso fonte Christo Domino hauserat; nam ea verba, vers. 3: *Ab eis, qui audiérunt, in nos confirmata est*, explicanda sunt, ut significant, ad nos usque, ad nostra haec usque tempora, in hodiernum diem cœruit Apostolorum opera, et multis incrementis auctum est illud semeum, quod Dominus primum jecerat; vel inter nos, in media nostrâ Apostoli salutem confirmarunt; vel dixit hæc Paulus concionatorum more, qui solent res ad totam concionem spectantes effere plurimum numero, quo et ipsi comprehenduntur, etiam si ad dicentem ea non referantur; vel etiam confirmationem se in doctrina Paulus dicere uitio potuit ab Apostolis, quamvis a Christo revelante doctrinam consecutus sit; nam Apostolos habuit Evangelii sui compromitores, cum Hierosolymam profectus cum iis Evangelium sum contulit. Non egreditur quidem ipse ea confirmatione, quasi quid deasset roboris fidei, quam revelanti Christo præbuerat; sed confirmatione gentes egebant, ignorantes Paulum divinitus institutum. Is enim admidum profutrum erat Pauli apostoli sui doctrinam exterorum Apostolorum consensu probari, quoniam, probatio etiam non obstanta, predicantii non credidissent; inò ne audirent quidem veteris Pauli vita prejudicis occupate, ac memores insidiarum, quas Christianis struxerat. Vel denique confirmationem doctrinæ sibi evidenter constare, inquit Paulus, in Apostolorum factis, qui signis, et portentis, et variis virtutibus credibiliorem salutis predictionem fecerat, ut prosequitur dicere.

Demum incredibile non est Apostolum, qui jam è manus Iudeorum clapsus, provocando ad Cesarem, mortis periculum effugiat, voluntatem suam eosdem visendis postmodum ostendisse. Divini enim Spiritus admotu è se redditum dixit, unde primum pulsus Iudeorum maleficiis discesserat; quemadmodum et Christus Dominus exemplum dederat, modò se inimicorum invidia subducens, modò eorum se potestati committens, et plures postea sancti viri maturo consilio ad id reversi sunt, à quo se olim eripuerant, quia mutatis temporibus consilium quoque ad finem consequendum mutari necesse est. Non existant præterea illæ eadem cause, que Paulum sibi consulere impulerant, et à Iudeorum invidia metuebant, quibus subtilitate credidit se inter medios Hebreos securum fore. Jam biennium Roma in vinculis egerat, jam ante longa navigatione ab invidis absufatur; sperare idèo debuit opium inimicorum lenitum et tempore, et suis

calamitibus; vel si nondum placatum putavit, cum esset beneficio Casaris solitus, repressum iri improborum furem imperatoris praesidio sibi in animum induxit; quare et redditum ad suos sine periculo suscipe posse statuit.

Hoc ab epistola ipsa, ut videatis, de prompta argu-
menta sum. Illud nunc gravissimum restat à negatio-
ne, vel saltem silentio latinorum veterum Patrum de-
ductum. Cyprianus, inquit, Lactantius, Arnobius
hujus Pauli epistole non meminere; Caius presbyter
initio III seculi sub Zephyrino Pontifice in disputati-
one, quam Rome habuit cum Cataphrygibus epistolas
Pauli tredecim tantum enumerans, decimam quartam,
que fertur ad Hebreos, dicit ejus non esse, inquit Hieronymus,
in catalogo Scriptorum, de Calo, et Eusebii,
lib. 6 Histor., cap. 20: inquit Hieronymus addit:
Sed et apud Romanos usque hodie quasi Pauli apostoli
non habetur; Eusebius verò id ipsum testatur, inquies
acte sua quibusdam Romanis non videri Pauli esse
epistolam, aperte autem lib. 3, cap. 5, aperte.

quodam eis epistola auctoritati contradicere, quod
Romanorum Ecclesie à Paulo editam non admittant.

Sed quorundam Latinorum silentium, aut etiam
dubitatio tanti non valeat, ut ceterorum testimonio
præstet, illudque omnium effectu Deutero-Canonicum dici
debere epistolam, quam lapsi temporis universa Ecclesie
maximi feit, cum antea non ubique eodem in
precio haberetur. Quin autem hoc de auctore epistole
questio cum altera maximam conjunctionem ha-
beat de epistola divinitatem, ac propter gravissimas
causas Latina Ecclesia à canonicitate probandū judi-
cium suum cohibuerit, consequenter neque Paulum
scriptorem indubitate assererit, quem si scripto-
rem agnivisset, non poterat quin diuinis Scripturis
epistola sine canticatione adnumeraret. Quare, que
de canonicitate disputantur, in sequentem questionis
partem tractanda rejiciens, hoc loco id solum ago,
veterum illorum testimoniem, aut prætermissionem
nullius rei nostre detinutum affere. Lactantius,
atque Arnobius raro Scripturis sacris usi sunt; scri-
bebam quippe adversus gentiles, qui Scripturam
testimonios non commovebantur; quid igitur ex ho-
rum silentio concludatur? Cyprianus presertim in
libre de Martyrio, ubi septenarii numeri sermonem
induit, visum est Pauli epistolas editiores non com-
cedere, dum ad septem solum Ecclesias ipsum scri-
psisse retulit: Apostolus Paulus, qui hujus legitimi na-
meri, et certi meminisse, ad septem Ecclesias scribit;
septem autem Ecclesias sunt Romanorum, Corinthiorum,
Galatarum, Ephesiorum, Philippensium, Colos-
sensem, Thessalonicensium, quibus si ad Hebreos
adjungeretur, jam octo forent ecclesiae, ad quas Paulus epistolas dedisset. Verum et hoc ipso in loco Cy-
priani fortasse è contrario tribuit Paulo, quod detrac-
ctum putant; ait enim Paulum apostolum septenarii
numeri legitimi, et certi meminisse; atque nusquam
in Pauli Epistolis dictum de septenari numero repe-
nit, nisi in epistola ad Hebreos, cap. 11, v. 50: Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem.

epistolam ergo ad Hebreos Pauli esse Cyriani potius
credidit. Ideo verò ad septem tantum ecclesias Apo-
stolum scripsisse dixit, quia ad pocos quosdam Ju-
dicos dociliores, et sibi cognitos Paulum scripsisse
arbitratu est; non autem ad Hebreorum ceterum.

De Hieronymi testimonio, et Eusebii, qui Hieronymum
acte antecepsit, et Caii acte superioris ambu-
bus planum est, quid dicere debeat. Hieronymus
dubitasse Romanos quosdam de epistole auctore sui
temporis narrat, quod et primum Eusebius monu-
rat; verum utrumque sentiendum esset, si prisca
acta consuleretur, quid ipse senserint, non uno in
loco declarabunt. Hieronymus præcipue lib. 11 contra
Jovin. cap. 15, scribens: Apostolus ad Hebreos
propterea inquit, debemus intendere amplius his, que
dicuntur, non per perfumam, quo verba initio capitis 2
epistole ad Hebreos extant. Utique Romanam Ecclesiam
multo ferius Ecclesias Orientalibus in Veterum
sententiam concessione non distinetur. Illa enim
perspectum audeo non habuit primis temporibus episto-
late scriptorem, inquit, sine maturo consilio creden-
dum non esse duixerit; a quibus tamen ejus rei cogniti-
onem peti maximè poterat; causam accuratè perpendere
odum non erat; ab hereticis exigabatur, qui erroris
præsumidunt in epistola collocebant; cùmque ipsa
tum non egret eisdem patrocinio ad defensionem
veritatis, prudenter ab epistola probatione abstinentem
dum esse censuit, donec res melius cognosceretur,
qua' apertus deinde cognit' desumpta est dubitari.
Quemadmodum ergo si ab initio Grecis se Romana
Ecclesie adjunxissem, temere, atque arrogatim no-
garetur Paulum ad Hebreos scripsisse, sic cum post
ea earum judicium probaverint, inquinum est in priore
dubitacione, que tota per posteriorē affirmationē
sublata est, negandi causam requirere. Neque enim
minis firma est Ecclesie ullius sententia, sive oculis
sive tardius adsciscatur. Causa vero Presbyter oppor-
tuné, ut res tum ferabat, contra Montanistas ponen-
tentia vim extenuentes, et quibusdam epistola istius
actibus abutentes, cum nondum res satis pateret, Paulini
epistola non adnumeravit, ut mos dicitur explicatus.

Hoc primo questionis capite exposito, et confir-
mato, alterum nunc sponte sit fuit; epistola nim-
nim divinam esse, et canonican, cui summus honor
debeat. Si enim Paulus gentium Apostolus fratrum
suum hebraicorum generis amore incensus, et Spiritu
Sancto plenus, celissimum illud argumentum tracta-
vit de nova legi supra veterem præstanti, quale in
toti epistola explicatur, nemo jam, ne hereticorum
quidem, potest ejus auctoritatem defugere; quoniam
ideo hereticis quibusdam contempta est, quod Pauli
esse negarent. Deebat autem maximè Paulum plus
externi Apostolos, aut apostolicis viris in totis auti-
magis cognitione versatum, cujus studio multum
ab adolescentia temporis tributar, qui unus omnium
maxime ad Hebreos institutos erat apollissimus,
utriusque legi simili collata, et comparata id efficeret,
quod fecit, ut multò nobiliorum esse novam veterem

planissime consequeretur. Eius rei causā primum ostendit quantum angelis, et Mōse Dei filius præstaret, quantum Christi sacerdotium, ac sacrificium Mōsico sacerdotio, et sacrificio esset anteponendum. Cere-
monias deinde, sacrificia, ritus a Mōs prescriptos totidem esse Iesu Christi symbola confirmat, quae ad Christi ejusdem personam, aqua officium referren-
tur, et relata desinunt; ex qua fide justificam, et
sanctitudinem in nobis signi, non legis exercitationibus
concludit. In his vagè dispositis optima precepta, et
consilia fidei, spei, caritatis, patientia in sustinendis
inimicorum contumelias, ceterarumque virtutum.
Hic verò omnia congerit usus contentionis verborum,
gravitate sententiarum, ad mysticos sensus traduc-
tionem, sermonis venustate, clementi castigatione,
severitate cum charitate conjugata, ut ex hoc ipso se
cundum esse, quem olim dixerat, omnibus omnia
factum, ut Christo omnes iurifacaret, legentiis fa-
cile appareat. Quam rem si attentius, vel saltem animo
vacuo prejudicis consideraverit hereticum, aut si etiam
ex nostris, qui tempori servientium esse censuerunt,
cum pertinaciam omnem depositissent, tum auctorem
epistole non dissimulasset. Sed de canonicitate nunc
dicendum est, quicunque demum sit auctor, cui episto-
la adscribitur.

Enim verò divinum, et canonicum scriptum non
fateri non possumus, quod ab Ecclesiis auctoritatem,
et approbationem habet ab Apostolorum actate ad hanc
usque tempora. De Graecis Ecclesiis confectam jam rem
esse putamus, dummodo quis non recusat Grecos
Pates consilere, qui ex ea epistola sententias de-
prompterunt ad dogmatum fidei confirmationem; Unum,
aut alterum profimus exemplum, et testimonium,
re major prolixitas molestiam pariat. Cyrillus in ca-
pitulis adversus Nestorium ab Ephesino, et Chalcedo-
nensi concilio approbatis epistolam ad Hebreos in
sacramentum Scripturarum canone ponit, in quem dico
hinc habeat: Pontificem, et Apostolum confessio-
nis nostra factum esse Christum divinam Scriptura com-
memorat, qui sunt verba epistole ad Hebreos, cap. 8.
Theodosius Arianorum insector in arguimento episo-
stole ad Hebreos, cum videbat Arianos ejus epistola
testimonios pressos heresi latebrum querere, repre-
hensione littera, ut ipsi aiebant, adulterine eorum
audaciam repprescit, argumento potissimum diuturi-
tatis temporis, quo hanc epistolam in Ecclesiis perpetua-
legentrum alumni veritatis; ex quo enī litterarum apo-
stolicarum fuerunt Dei Ecclesiis participes, ex eo etiam
epistolam ad Hebreos utilitatem percepimus. Prater eos
autem Patres, quos in superiori parte commemoravimus,
Epiphanius, heres, 42. et 50, Basilius, Consi-
monast, cap. 22, Amphiliotus apud Gregorium Na-
zianzenum, carn. 125, Gregorius Thaumaturgus in
expositione fidei altera, Titus Bostrensis, comment.
in Luca cap. 23, Ephyren Syrus, de Virt. et Viti., et
quotquot seriperunt Greci de sacris rebus epistolam
ad Hebreos in honore habuerunt ut canonican,
quemadmodum in epist. 125 ad Evagr. rursus fatetur
Hieronymus: Epistolam ad Hebreos omnes Graeci re-

quodam in dubitationem adduxerant. Inter eos sunt Hilarius, lib. 4 de Trinit., Lucifer Calaritanus de non conveniendo cum hereticis, Ambrosius de fide ad Gratian, lib. 1, cap. 4, Rufinus in Expositione symboli; Salvianus, lib. 4, ad Ecclesiæ catholicae; Cassianus, collatione prima, cap. 14; Innocentius I, in epist. ad Exuper. Victorinus adversus Arium, lib. 1, cap. 2, aliique, quos lubens pretermitto, ut concili Carthaginensis III, can. 47; Gelasius I, Papa in concilio episcoporum 70, concili Arausiaci II, can. ult., Eugenii IV, pro Armenis, ac Tridentini, sess. 4, iudicio, et decreto hunc sermonem absolvunt.

Exendimus nunc illi serupulus est, quem Latinorum dubitatio injectit, de quo Eusebius, Hieronymus, Augustinus loquuntur, cum autem Latini à Græcis in approbanda epistola dissideret, vel Latini epistolam ad Hebreos in Scripturarum canonem admittere timuerint. Inepti enim aliquantisper Latinum Ecclesiæ visum fuisse non repugnamus, et se ferendo de epistole divinitate iudicio prudenter sustinuisse, donec suspicione omni dñe in agniti rei veritate constituit. Ejus autem ambiguitatis causa fuit initio III seculi Cataphrygum Montanistarum heresis, tum Novatianorum habente eodem III secundum Ariannorum sub initium quarti. Utrique illi gravioribus delicti veniam ab Ecclesiæ concedi non posse severius, duabusque suadere conati adversus aquam Catholicon vim epistola ad Hebreos testimonis, atque exemplis se tutabant; isti verò, qui Jesu Christo divinitatem detraxerant, non Patri æternæ parem, sed creatum, factumque Christum per omnes usquequaque Ecclesiæ maximo vere fidei periculo traducentes in epistola similiter ad Hebreos si id reperire obligeant, ut Epiphanius, heresi 69, num. 37, testatur. Quamobrem Latini quidam, in quorum sinu heresis eruferat, vel ad eos exortus alibi error manaverat, ut arma hereticis eriperent canoniam Pauli epistolam veritatem dicere, fidem sine matro iudicio ei probendant non esse duxerint; quorum rationem si quis probenderet, nix ille se ignorare ostenderet, quantum diligentiam adhiberi oportere Ecclesia semper credidit in sacris. Libris decernendis, quos publica monumenta, atque universi orbis divinos esse, dū Apostolorum vita manebat, perspicue non testaretur.

Hinc factum est, ut Caius Peter contra Cataphryges disputans in numerum epistolarum Pauli hanc ad Hebreos non concluderet; factum quoque, ut nonnulli Ecclesiæ publicis in conventus ejus lectione abstinerint, ut quedam in canonis non receperint, metuentes no hereticis imprudenti festinatione adjumentum afferret; cimicu regressus semel eo timore suspectam epistolam haberint Latina Ecclesiæ, ne tum quidam dubitationem omnem deposituerint, cum non fuisset amplius dubitandum. Nam quamquam testes habeamus plures graves viros, qui rī alieni fidem faciant; tamen sepè accidit, ut si ipsam sibi non admodum consentire, si alius certius creditur contraria, si quid oritur incommodi ex ejus ascensione videatur, tamdiu differamus omnino credere, quādū p-

(1) Pag. 308.

blico iudicio, publicaque auctoritate, subtato fallendi periculo, ad credendum impellantur. Imo sepius etiam accidit, ut cùm ab initio illa metuendi causa fuit, propter quam tenere consuetudinem quādācepimus, consuetudinem non mutemus, etiam si remotum periculum sit, atque intelligamus nihil prorsus jam esse metuendum. Quocirca quod fit interdum, ut etiam à priore sententiæ recedentes veterem morem relinquant, id Latinis Ecclesiæ accidit, quæ cùm olim non probassent omnino epistolam ad Hebreos, neque periculum favendi hereticis publice legissent; suscipiant eam ratione prosecute sunt, quamvis ut plurimum Latini Patres, re certius explorata, approbant dicere.

Hac rei explicatio maximè conductit ad sanctos Patres, qui Hieronymi atatem propæ antecesserunt, vel in eadem Hieronymi tempora inciderunt, conciliando cum ipso Hieronymo, qui visus est ab his diversa scribere. Hilarius nimirus, Optatus, Ambrosius, Augustinus Hieronymi aequalis, vel parum superiores aetate, testimonio sunt à Latinis epistolam ad Hebreos pro Canonici haberi, etiam si quidam Paulum scriptorem dicere metuerint. Hieronymus verò, dū eamdem ipsam in sacram Scripturarum numero ponit, ait, se Latinam consuetudinem suorum temporum non tenere, quæ epistolam non recipit: quod reliquorum Patrum testimonis contrarium est. Si, inquam, inter Ecclesiarum consuetudinem, et Patrum approbationem distinguimus, nulla est exterorum à Hieronymo dissensio. Inquit illi, re omni endota, Græcis perpetuo epistola divinitatem testis esse assentendum, atque ad eos ultrò accedunt; id ipsum S. Hieronymus et dicit, et facit post longam eā de causa habitat à deliberationem; sed cùm in omnibus Ecclesiæ Latinorum propter suscitatas olim hereticorum tempestates nondū epistola legeretur, præciput notat se a suorum temporum consuetudine discedere. Enim verò in antiquissimis, quæ etiam num extant, Græcis exemplaribus epistolarum Pauli, ad quæ latinam interpretationem Latinij adjungerant, data operā à reliquo epistolarum corpore separatin epistola ad Hebreos describitur, ut ipsi scribentis ratio indicio esset in ecclesiasticis conventibus legi reliquas; istam verò non legi. Quamobrem Hieronymus earum ecclesiæ morem deseruisse, et veteres Patres cum Græcos, tum Latinos imitantes suscipiēt professus est; quā in re contraria Hilario, Ambrosio, Augustino non scripsit, qui utique ipsi canonikal esse testimonio suo confirmarunt; non autem efficerunt, ut usquequaque in Latinorum cotubus recitaretur. Legito rursus nostram prodromam ad libros novi Testamenti dissertationem propæ finem, ubi actum est de causis, propter quas liber aliquis approbationem statim non habuit; et memineritis planè locum quendam obscurum, et difficiliter ad intelligendum in causa interlūm fuisse, cur totus liber canonican dignitatem non obtineret (1). Multò ergo magis locus aliquid habens obscuritatis, qui in cause sue commodum ab hereticis

traheretur, quādū removere debuit Ecclesiæ, ne epistolam ad Hebreos ipse legerent, de cuius auctore, atque auctoritate etiam illi inter Latinos confirmata dubitatio visa est, cùm multi Patres ad Græcorum sententiam se jam transluisserint.

At vel hoc ipso ex capite epistolam canonican non esse Lutherus pugnabat, quod videlicet illi repugnat Christo Domino invitanti, et trahenti omnes ad se suis verbis: *Venite ad me omnes, et Novatianis hereticis patrocinetur. Enim verò epistola Auctor, cap. 6, v. 4 et 6, scribit: Impossible est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste..., et prolapsi sunt, rursus renovari ad penitentiam... Et cap. 10, v. 26 et 27: Voluntarii enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquunt pro peccatis hostia; terribilis autem quedam expectatio iudicii...* Et c. 12, v. 17, de Essa loquens: *Non enim inuenit patientie locum, quoniam cum lacrymis inquisisset eam; igitur cum ex hac epistola spes omnis criptator inuenire iterum gratias ad Deum, à qua per peccatum excedimus, non potest illa inter canonicas scripturas computari.*

Hec sanè aincipites veteres quodam reddiderunt, ac retardarunt ab epistole lectione Latinas Ecclesiæ. Verum si hæc de causa abjeicienda ea sit, non video, cur Matthæum, et Christum Dominum ipsum non reputidimus, qui blasphemiam in Spiritum Sanctum non remitti neque in hoc seculo, neque in futuro jam docerant. Apostolus enim Paulus non peccantes quolibet peccati genere, sed agnitus, exploratamque veritatem voluntate oppugnantes, et Spiritui Sancto injuriosos homines, ait, ad penitentiam non reveruros, et nullius hostie oblatione reconciliando Deum; quare si durus in speciem Matthæi, et Christi sermo commodi interpretatione lenitur, eadem explicazione ad hos Pauli locos accommodata, desinamus jam epistole obtrahere. Multis autem modis id commode explicatur. Primo, veteres quedam versiones latine ante Hieronymi tempora, quarum unam ab singulis græcas litteras accuratè respondentes inquit Richardson Simonius Hist. crit. novi Test., cap. 16, se legisse, pro græco verbo ἀδύνατο impossible, habent latine difficile, sensu potius retento, quādū vocis significatio. Secundo, impossibile dicitur renovari ad penitentiam, qui a Christi fide defecerint, quia plerisque in peccatis usque ad vitæ supremum exitum permanent, quia gratia divina, quādū sola curari possunt, resistunt, quia cum ex maximâ perversitate peccant, nihil in ipsis est, quo peccati veniam, atque excusationem habent; quādū ratione solenē dicens morbos quādū esse omnini insanabiles, etiam si quis inde convalescat, vel quōd curationem non admittant, vel quōd infirmus repugnet medicinam sumere morbo uilem, et quōd viribus sit defectissimum, nihilque in se habeat, quo se valetudinem excitat. Potest igitur peccator deserter fidei ad penitentiam redire, si velit oīpnā; habet et hostiam, et propitiationem sibi in Christi sanguine propositam; sed quia difficultissimum est homini proper hancem altum in animo uilem, immanemque perfidiam ad Deum confugere, remedium que-

re, experiri, constanter adhibere, ei idē perinde est, ac si peccatum dimitti nequiret, nullaque hostia expiando supereret. Et haec quidem in genere contra hereticos Novatianos.

Proprius autem ad rem nostram accedentes cum sanctis Patribus Ambrosio, lib. 2 de Penit., cap. 2, Augustino in expositione inchoatâ epistola ad Romanos, Joanne Damasceno, lib. 4 de fide Orthod., cap. 1, Hieronymo contra Jovinianum, lib. 2, cūq; græcis omnibus commentatoribus, et recentioribus interpretibus apud prima Apostoli verba explicamus de vite renovatione per baptismi sacramentum. Agit enim ex loco Apostolis de sacramento baptismi, quod repeti ab eo nequit, qui semel baptismate initiatus in peccati vetustatem iterum fuerit lapsus, jubetque neminem sperare sc̄, acit iterum penitentia, qualem ante baptismum erget, ad eandem novitatem redditum, quam in baptismō acceperat. Enim verò ab initio capitis inquit, se nolle habere sermonem de iis, quibus in Christi esse incipimus, ad perfecta profehi; idebq; non rursus jacerre fundamentum penitentia ab operibus mortuis: *Quapropter intermitentes inchoationis Christi sermonem ad perfectiora feramur, non rursus facientes fundamentum penitentia ab operibus mortuis...*, ac si dixisset, se nolle rursus ea docere, que primū omnium doceri solent Christiani reliquorum fundamenta, ut sunt penitentia à malis operibus, que mortem gignunt, fides in Deum, doctrina baptismatum, et extera huius generis discipline christiane initia. Cur de his nullam tradere institutionem velit, ad illa verò progreedi, in quibus versari debent adulti in Christo, hanc causam affer: *Impossible enim est, eos qui semel sunt illuminati..., rursus renovari ad penitentiam; de penitentia ergo loquitur Apostolus, que ad baptismum preparat, et fundamentum est bonorum operum in baptismō, ad quādū redire posse hominem Christo initiatum negat. Item fieri non posse, ait, ut homo eam agat penitentiam, qua ad novam vitam traducitur, et prorsus renovatur; atqui per baptismatis penitentiam, et sacramentum novam in Christo vitam homo ini; affirmat ergo fieri non posse, ut rursus penitentia cum baptismō conjungatur. Baptismus enim renovationis, et illuminationis sacramentum est; penitentia vero, que post baptismum agitur, sacramentum reconciliationis, in quo clericates curantur quidem, et plague per peccatum inflicta; muniti autem, integratis, novitas vita per baptismi gratiam semel parta non reparatur. Deinde quid efficerent adjuncta illa invicem opposita semel illuminati..., rursus renovari, nisi que illuminatione est, eadem esset et renovatio? Verum illuminatione baptismi est; ergo et renovatio. Quamobrem pergit Apostolus dicere eos, qui baptismum terum recipere tentarent, perinde acturos, ac si filium Dei sibi mel ipsi ad novam vitam habendam crucifigerent: *Rursus crucifigentes sibimet ipsi filium Dei;* qui cū in morte Christi Jesu baptizemur, ut idem Apostolus inquit ad Romanos, cap. 6, si repeteremus baptismum, filium Dei nobis iterum affigeremus cruci: *At Christus**

resurgens ex mortuis, cum quo et nos suscepimus baptismo resurrexi, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur; ergo nec reperi baptismus potest, neque penitentem comes baptismi denud suscipi. His omnibus consentanea dixit Ambrosius citato loco, id est videlicet de baptismō intelligentēm esse Apostolum, quia per lavacrum renovatur, per quod renascimur; et Augustinus: *Eos enim, qui jam baptizati fuerint, curari melius dicimus per penitentiam, non renovari, quia renovatio in baptismo est.*

Alterius loci, capite 10, haec etiam significatio esse potest per Chrysostomum et Augustinum, non remaneat scilicet alterum baptismum, alteram crucem, quia voluntarium peccatum expiēmus: *Ut hoc significaverit Apostolus, inquit Augustinus, non posse deinceps eum qui pœcaverit, iterum baptizando purgari: quo intellectu intercluduntur penitendi locus.* Vel quod credibilius est, voluntari peccantes, nimirum Apostolus discedentes à Christo, deserentes collectiōnem nostrā, ut Apostoli verbis ibidem utar, et eos, qui filium Dei concūlcauerint, dixit Apostolus, non posse sperare post baptismū in Ecclesiā acceptū aliam sibi paratam hostiam propitiacionis, non quia locus penitentiae non sit, sed quia eum nulla sit hostia Deo hominē concilians prater Christum, et Christi mortem, si quis hanc defectionē suā contempserit, neque Christum alterum, neque aliam Christi mortem, neque ullam aliam hostiam invenerit, ejus oblatione placetur Deus. Quæ verò de Esai, ex c. 12, habet Apostolus doctus modis accipi possunt: *Un modo, Esai non inventit penitentia locum apud patrem; nam cum frater benedictionem jam, atque hereditatem præcipisset, adduci pater non potuit, ut, dicto revocato, hereditatem amissam ad priorem natu transferret. Altero modo, apud Deum veniam non habuit, quia etsi fleverit, non recta de peccato penituit, neque Dei iram averit; quo exemplo detergere homines a lapsu volunt Paulus incertum penitentem exitum proponens. Quia cū ita sint, nihil habent Novationi præsidii in epistola ad Hebreos ad defensionem erroris. Et hacten quidem hæc de epistola mutuum sermonem produximus.*

Restat, ut quæ tempore, et ad quos missa epistola sit, illicē expediāmus. Tempus sub initio hujus articuli iam indicavimus; Romā scilicet in primo adventu post biennium, cū exemplo jam Timotheo, prop̄ solvendū esset à vinculis, vel libertatem paulo ante receperis, epistolam misit; quare anno fērī 02 vel 03, initio epocham constitūmus. Cū vero ad Hebreos epistola inscribatur, Hierosolymitanis, et Palæstinas Hebreis datam verisimiliter sentimus. Ceteri enim diffisi per imperii Romani provincias Hellenistis potissimum, quia Hebrei vocabantur; Palæstinam verò incolentibus Hebreorum nomen potissimum congruebat. Tum cosēde visitatiorum se dixit Paulus, ad quos scribenthal: *at nunquid in omnes Romani imperii provincias ire constituerat, totamque terram lusteret, quod ei fuisse facieundum, ut videret, quos literis horribatur? Ad Hebreos ergo unius provinciæ, coquimodū Palæstina erat, scripta illa sunt,*

et quidam ab eos ipsos, qui inviditorum fratrum potentia, vi, contumelias, rapinis oppressi consolatore egabant in maximis calamitatibus, quales fuisse scimus Judeos in Palestina. Christum confitentes. Neque his contraria supra posuimus, cū ex Petri Apostoli litteris ad Iudeos dispersionis dati probabamus Paulina epistole ad ipsos meli scripta testimonium perhuberi, ex quo concludi videtur, cū difusos per Asiam Potius alloqueretur, eosdem et Paulum ante allocutum, Nam Petrus illi verbis, *sicut cherissimus frater noster Paulus..... scriptis vobis*, non ad cosmet, neque ad eosdem locos scripsisse Paulum dixit, sed ad homines ex eodem genere, ex Abraham semine, à quibus, cū in Palestina communorūt, reliqui in variis orbis partes dispersi idem epistole exemplaria accipere faciliter posuerunt, et legere res difficiles intellectu. Sollemnis enim in familiari sermone, quod cujusdam nationis hominibus, ubiquecumque ī sint, nuntialum est, non privati, sed publici commodi causa, sūt ad omnium aquo notitiam pervenit, dicere nuntialum omnibus, quangumā ad paucos, et fortè non procul distantes sit missum nuntium. Petrus igitur cūm sciret à Paulo das litteras in Palestina ad eos, qui ex circuncisione in Christum crediderant, doctrinamque ibi tradidam, aque profutram Hebreis omnibus, ubiquecumque ī reperiēre; putaret autem a Palæstina epistolam ad exteros fratres dispersos propagatam, tanquam de re nota sermonem habens in memoriam revocat, quae Paulus scripsoret, monuitque res capti difficultimas ab indecē pravis detorqueri.

ARTICULUS VIII.

De Epistolis Catholicis generatis; et sigillatim de beati Jacobi Epistola.

Epistolas omnes Pauli epistolas accedentes majores nostri vocārunt epistolas *Catholicas*, id est, universales, scriptas nimis rūta fideles universos, vel eos saltem, qui ex Iudeis fidem suscepérant, sequē in omnes mundi partes diffuderant; atque ob id catholicos vocarunt, ut cā appellatione ab epistolis ad singularem quendam hominem, vel ad Ecclesias in una quādā urbe, vel provincia coactas datis distinguērentur. Hujusmodi quidem non sunt duæ posteriores Joannis; verū, cūm in idem volumen conjecte amba sint, in quo universales, et circumquaque delatae epistole continēbantur, commune nomen et ipse sumperserunt. Et sanè non intererat duas posteriores à priore Joannis disjungere; imò multum conducebat ad priorem illam et duas alias apponere, ne de canonice earum autoritate dubitaretur. Vocatas sunt et à Latinis quibusdam scriptoribus *canonicas*, quia et ad canonom librorum novi federis perinde ac Pauline pertinet, et ad mores compendionis, fidemque confirmandam præcepia, et regulas complecantur. Sunt autem septem numero, una Jacobi, duum Petri, tres Joannis, item altera Iudea: quo ordine usque à primis seculis recensentur in canone conciliū Laodicenū 60, ab Eusebio, lib. 2, c. 23, a Cyrillo Hierosolymitanō Catech. mystag., ab Athanasio in epistola festali, ab auctore Synopseos, à Gregorio Nazianzeno carmine de Canone sacra Scriptura:

Hinc his septem literas, quas numine Paulus & thero scripsit, sequitur post una Iacobi, Atque duplex Petri, tres rursus auctore beato Joanne, ac Iudea postremo est unica.....

A Hieronymo in epist. ad Paulin., à Damasceno lib. 4, de fid. Cathol., aliisque, quanquam alter à quibusdam Patribus, et Scriptoribus disponantur. Nam quidam primas Petri Apostolorum principiā etiam in epistolarum distributione deferri; tunc ceterorum dignitatis rationem haberi debere sequimur judicantes, utramque Petri epistolam primo loco, deinde Joannis, postea Iudee, postremo Jacobi posuerunt; ali verò aliam pro ordinis distributionem secuti primō Petri, proximō Jacobi, deinde Joannis, et Iudea epistolas collocarunt.

Harum epistolarum unum argumentum est, solam fidem bonis operibus vacuanū non efficeri anime sanctitatem, nec ad salutem perdūre, contra, quam pseudo-Apostoli Paulinis epistolis abusi Simoniani, Nicolai, atque hereticis partam nobis à Christo libertatem plus & quo excellentes vulgarerant. Id preclipeū S. Jacobus in epistola sua plenissime conficit, quam et divinam esse, et apostolicam offici nostri est demonstrare. Ut de auctore primum inquiramus, inter Apostolos, qui Jacobi nomen habuerunt, dum numerarunt, alter Joannis frater, et Zebedai filius, alter filius Alphæi; ille iussi Harodis Agrippa interfecit est gladio paulo ante festum azymorum, quinum rex et Petrum in carcere conjecit, ut Iudaorum gratiam, et benevolentiam consecraretur. Et de illo quidem Jacobo sine illâ cunctatione pronuntiari potest auctorem epistole non esse, quoniamque Patribus aliquot placuerit Zebedai filium scriptorē dicere, et quibusdam veteribus Syriacis exemplaribus inscriptum sit Jacobum eum esse, quem divina sue gloria in monte Thabor Christus testem acivit, quo honore Joannis fratrem dignatum scimus. Nam anno quadragesimo quarto aero vulgaris Zebedai filius martyrium sustinuit, priusquam extra Palestina fines Evangelium multum propagaretur, ut omnium Patrum, atque interprētum concessus ratum est; epistola autem Jacobi Catholice ad universos Judeos Evangelii studiosos per Syriam, Græciam, Asiam diffusa data est; epistola ergo illa scribi non potuit à Jacobo Zebedai filio. Accedit etiam filio Zebedai vivente neque epistolam ad Romanos, neque ad Galatas ab apostolo Paulo jam fuisse edita, à quarum tamen pravo intellectu Jacobus scribendi argumentum sumpsit, ne quis deceperet, et sālē fide se fōr salutem consequetur; quin etiam, dum vita Zebedai filio manebat, ne exortas quidem fuisse hereses creditur Simonis, et Nicolai, quas auctor epistola in totā suā oratione convellit.

Hoc igitur explorato, questio ad alterum Jacobum traducitur, Alphæi filium, cui statim consequeretur attribui oportere Catholicam epistolam, si præter eum nemo alter vocatus Jacobi nomine ait: Christi se divino magistro adjunxit. Est enim Jacobus quidam in Scripturis commemoratus filius Marie, et frater Iose (id est Joseph), Iudee, et Iacobus, alteram Christi Domini matrem suspicimur? aut una repudiata, alteram duxisse? Ait enim Matthæus, cap. 27, v. 55 et 56, et Marcus, cap. 45, v. 40: *Erat autem mulieres multas... inter quas erat Maria Magdalena, et Maria Iacob, et Ioseph mater...* Hujus sanè argumenti vim ne minimum quidem infirmat Gregorius Nyssenus in sermone secundo de Resurrectione, atque Anastasius Nitæensis putans beatam Virginem Mariam Christi matrem, matrem quoque Jacobi à Matthæo dici, quia

minorem appellat, Paulus ad Galatas fratrem Domini, publico cognomento *Justus* dictus, primus Hierosolymorum episcopus, atque anno circiter aera vulgaris sexagesimo secundo de templi pinaculo propter Christi confessionem actus præcepit. Hunc autem inter omnes non convenit esse ipsummet Alphæi filium ad apostolatus dignitatem evectum, quoniam et Apostoli nomen initia epistola reficitur, et ex veteribus Hierosolymis unum ex duodecim Apostolis fuisse non posse dicitur. Quam causam, ut expediamus, licet patrūm digredi, et de fratre Domini veterum sententias in medio ponere.

Jacobum fratrem Domini Patres Graeci, ut plurimū Origenes, Eusebius, Gregorius Nyssenus, Epiphanius, Amphilius, Chrysostomus, ex Latinis Hilarius filium esse crediderunt Josephi ex priore conjugio susceptum, quām beata Virgo Maria Christi Mater Josepho collocaretur. Ab hac opinione Ambrosius, atque Augustinus assensionem cohibuerunt; Hieronymus verò omnino recessit, toto nisu contradicens ob id Dominum fratrem Jacobum nominatum, quidam Mariam Cleopha (ut Joannes scribit) beatissime Virginis sororem matrem habuerit; Hegesippus contra Jacobum filium, at, Cleopha, fratri Josephi; alii verò filium Maria, filia Cleopha. Inter tota sententias quacumque assumatur, illud semper verum erit Jacobum jure dici potuisse Christi Domini fratrem, Hebraeorum more, qui sanguine conjunctos appellabant fratrum nomine. Si quid in hac controversiā nobis esset opus affirri, planū repugnaremus et nos prioribus Patribus, qui beatum Joseph Jacobi patrem esse prodidere, quidquid demum videantur Scriptura indicare, ex quo Patres suam illam Jacobi, et Iose cognationem probaverint. Nam quid Jacobum, ejusque fratres ad beati Joseph, et Marie Virginis familiam pertinente Judei significaverint, Matth., cap. 13, v. 55, et Mare., cap. 6, v. 3: *Nomine hic est faber filius Marie, frater Jacobi, et Joseph, et Iude, et Simonis?* Nonne et sorores ejus hic nobiscum sunt? quod Evangeliste adhesisse comites sanctissimam Genitrici narrant, unde veteres colligant Jacobum, et tres reliquias, quām filii Mariae Virginis non essent, saltem filios Josephi esse ex priore conjugio debuisse, Hieronymus invictè confutavit. Si enim mater Jacobi, et Josephi in vivis erat, atque adstabat cruci, Christo Domino in cruce actu, quomodo poterat Josephus beatissime Virginis sponsus ex aliâ uxore defuncta Jacobum, et ceteros suscipisse? Aut duasne fuisse sanctissimum viro uxores, et ambas viventes, alteram Jacobi, Josephi, Simonis, et Iudee, alteram Christi Domini matrem suspicimur? aut una repudiata, alteram duxisse? Ait enim Matthæus, cap. 27, v. 55 et 56, et Marcus, cap. 45, v. 40: *Erat autem mulieres multas... inter quas erat Maria Magdalena, et Maria Iacob, et Ioseph mater...* Hujus sanè argumenti vim ne minimum quidem infirmat Gregorius Nyssenus in sermone secundo de Resurrectione, atque Anastasius Nitæensis putans beatam Virginem Mariam Christi matrem, matrem quoque Jacobi à Matthæo dici, quia